Kunstroute
Rotterdam

van metrostation Beurs naar Stadhuis

BKOR

SCULPTURE
INTERNATIONAL
ROTTERDAM

Gemeente
Rotterdam

Kunstroute Rotterdam
van metrostation Beurs naar Stadhuis

In geen enkele periode is in Rotterdam zoveel gebouwd als in het zogeheten Post65-tijdperk, de periode tussen 1965 en 1990. Het centrum kreeg spiegelende torens, brutalistische kantoorkolossen en experimentele woongebieden zoals de Kubuswoningen. Rotterdam stond voor gigantische bouwopgaven en pakte dat aanvankelijk strak aan met beton, glas en staal in een no-nonsense uitstraling. Bij die nieuwe ambities en schaalvergroting hoorden ook grote infrastructurele projecten, zoals wegen, bruggen en spoorlijnen, waarmee Rotterdam zich klaar voor de toekomst toonde.

De binnenstad werd verzakelijkt, kantoren werden hoger, totdat het wel heel guur ging waaien tussen al die torens. Toen ging het roer om: de menselijke maat moest terugkeren. Nieuwe architectonische experimenten en de stadsvernieuwing groeiden vanuit een sociaal gedachtegoed: bouwen voor een betere samenleving, met veel aandacht voor menselijk contact en stedelijke intimiteit.

The so-called Post65 era, the period between 1965 and 1990, was a time of unprecedented construction activities in Rotterdam. Reflecting towers, giant brutalist office buildings, as well as residential experiments like the Cube Houses arose in the city centre. At the time, Rotterdam was facing overwhelming building challenges and initially approached these by making no-nonsense constructions in concrete, glass, and steel. These new ambitions and upscaling endeavours were also accompanied by major infrastructural projects, including new roads, bridges, and railroads, showing that Rotterdam was ready for the future.

The inner city became more businesslike, with office buildings becoming higher and higher — until the wind started to blow rather viciously in-between these towering structures. This necessitated a change of course, a return to human dimensions. From then on, new architectural experiments and urban innovation plans were rooted in a social concept with the aim of building a better society, with lots of attention for human contact and urban intimacy.

De plattegrond met de route staat in het midden van dit boekje.
The map with the route is in the middle of this booklet.

Er kwam zelfs een bouwstop op hoogbouw in het centrum. Post65-bouwprojecten bleven grootschalig, maar werden nu ingevuld met intieme pleintjes, hoekjes, dekwoningen. Rotterdam werd een architectonische proeftuin. De binnenstad werd verlevendigd met zowel meer woningen als met publiekstrekkers zoals Tropicana, het Maritiem Museum en de Centrale Bibliotheek.

Sinds de oorlog al groeide in Rotterdam een grote collectie kunst in de openbare ruimte en daar ontstonden tijdens het Post65-tijdperk kritische tegenbewegingen. Sommige kunstenaars vertaalden de zakelijke beeldtaal van architectuur naar een swingende abstracte kunst: ook beton, maar dan visueel spannend. Anderen voegden popart, humor en kleur toe aan de stad, voor ijkpunten die de Rotterdammers aan wat menselijkheid hielpen in die zo rationeel uitziende grootstedelijkheid.

Landelijk, en in Rotterdam, wordt nu de waarde van dit jonge erfgoed onderzocht. De Post65-periode is een gezichtsbepalende en tegelijk onderbelichte tijd. Lange tijd hadden veel mensen weinig liefde voor de gebouwen uit die tijd, maar nu ze worden gesloopt omdat ze vaak niet meer aan duurzaamheidseisen voldoen, ontstaat waardering: dit was toch een bijzondere tijd? Moeten we de fysieke herinneringen eraan dan niet koesteren?

Deze route neemt u kriskras mee langs dit erfgoed via ‘achterkanten’ van het centrum, waar markante Post65-panden en -kunst samenkomen met andere tijdlagen, via de knusse paadjes waar men in de jaren zeventig zo naar verlangde in die grote tochtige stad.

The construction of high-rise buildings in the city centre was even put on hold. Post65 construction projects continued to be large in scale, but were now realized with the addition of intimate squares, corners, and housing projects with elevated communal decks. Rotterdam became an architectural sampler. And through the addition of more residential areas and crowd-pulling venues like Tropicana, the Maritime Museum, and the Central Library the inner city became livelier.

Since the end of the Second World War, the city of Rotterdam had been acquiring a large collection of art in the public space, and these works inspired a number of critical counter movements in the Post65 era. Some artists translated the businesslike visual language of the architecture into a ‘groovy’ type of abstract art: also in concrete, but more visually exciting. Others added pop art, humour, and colour to the city, creating landmarks to give Rotterdammers some much-needed humanity in the metropolis’s overall rational appearance.

The value of this quite recent heritage is now being researched in Rotterdam and across the country. Although the Post65 era defined the city’s appearance, it still remained underexposed. For a long time people felt little love for the buildings from that era. But as more and more of them are being demolished, due to their inability to meet modern sustainability standards, they have recently become more popular. People now say: Surely, this was an exceptional period. So why don’t we cherish the physical memories of it?

This route will introduce you to the material heritage of this period, criss-crossing through the city centre’s ‘hindquarters’, where striking Post65 buildings and art collide with other layers of time, and along the cosy little lanes that people so desperately longed for in this big, draughty city in the 1970s.

1. Henk de Vos
DE LASSER (1968)

Bij Post65 horen grote infrastructurele projecten, en metrostation Beurs is het knooppunt van Nederlands eerste metronetwerk. Op de kopse wand kwam een monumentale ‘lasser’, een ode aan de arbeiders die de metro aanlegden. Het materiaal is ruiger dan dat van wandkunst in eerdere jaren: grote platen ruw Beiers graniet. Van dichtbij lijkt het abstract, van veraf zie je de arbeider met helm, en vonken van steen.

Post65 was accompanied by large infrastructural projects, with the metro station Beurs serving as the junction for the first metropolitan transportation network in the Netherlands. Paying homage to the workers who constructed the metro, a monumental ‘welder’ was placed on the station’s end wall. The work is made from large plates of untreated Bavarian granite, a much more rugged material than previously used for wall art. From up close it appears abstract, but from a distance you can see the worker with his helmet and sparks of stone.

• hal metrostation Beurs, westzijde

2. Johan van Reede
ZONDER TITEL (1968)

Kunst staat in de jaren zestig in het teken van technische experimenten. De kopse wand aan de oostzijde van het station toont de nieuwe lichtkunst van toen: Johan van Reede ontwierp een choreografie van licht – helaas nu aangepast – die op een stalen abstract patroon scheen. De compositie zit vol dynamische lijnen, dat samen met het licht de beweging van verkeersstromen tot kunst verhief.

In the 1960s, technical experiments in art were extremely popular. The end wall on the east side of the station shows an example of the innovative light art of that era: Johan van Reede designed a choreography of light to illuminate an abstract steel pattern, which unfortunately has since been altered. The composition consists of dynamic lines, with the light movements originally elevating the flows of traffic to the level of art.

• hal metrostation Beurs, oostzijde

3. **Rob van Erk** (Groosman & Partners)
COOLSE POORT (1979)

Met zijn 21 verdiepingen was dit een van de laatste kantoortorens van vóór de stop op kantoren- en hoogbouw in het centrum. Rond een kern, met liften en trappen, staan drie rechthoekige bouwdelen. Een spiegelende vliesgevel van donkerpaars aluminium en purperglas zorgde voor een robuuste uitstraling en de bijnamen ‘De Aubergine’ en ‘Roje kool’. Tot verdriet van sommigen kreeg het pand bij de renovatie onlangs kleurloos spiegelglas.

With its 21 floors this was one of the last office buildings finalized before the construction freeze thwarted the realization of more office and other high rise buildings in the city centre. Constructed around a core with lifts and staircases are three rectangular building elements. A reflecting curtain wall made from deep purple aluminium and purple glass, resulted in a robust look and nicknames like ‘The Aubergine’ and ‘Red Cabage’. To the sorrow of some, the purple glass was exchanged for colourless reflective glass during a recent renovation.

• Coolsingel 139

4. **Aat van Tilburg** (HWST)
DE NIEUWE VESTE (1981)

Om de verzakelijking tegen te gaan, wilde Rotterdam behalve kantoren ook woonblokken in het centrum. Het zocht naar innovatieve manieren om die te verdichten. Zoals hier in De Nieuwe Veste, met zijn kenmerkende puntige erkers. Door slim te stapelen pasten er veel luxe appartementen in. Alleen: er hoorde een luxe verkoopprijs bij. Pas na verlaging daarvan begon de verkoop te lopen. Structuralisme heet deze opbouw uit terugkerende ‘modules’ met ruimtelijke flexibiliteit.

In an attempt to counter Rotterdam’s increasingly businesslike character, the municipality also wanted to add residential blocks to the centre. This meant they had to search for innovative ways to fit these in. De Nieuwe Veste, with its characteristic pointy bay windows, is an example of this. By using smart stacking techniques, the building could accommodate many luxury apartments. But these came with a luxury price tag. They only started to be sold after the original asking price was lowered. This type of construction with its recurring ‘modules’ and spatial flexibility is referred to as structuralism.

• Churchillplein 12

5. Wim Quist (Architektenburo Quist)
MARITIEM MUSEUM (1986)

In een hoek, boven een metrobuis en rioolbuizen, leverde deze lastige bouwopgave toch een moeiteloos uitziend gebouw op – knap. Quist hield van structuur en logica: vormen moesten voortvloeien uit de functie, wat hier vanzelf een driehoek opleverde. Beton, glas en staal pasten bij de haven. Ook het open interieur met zijn trappen, hekwerken en gangpaden verwijst naar scheepsbouw. De kubus, van architect Frank Wintermans, is later toegevoegd.

Tucked away in a corner, above a metro tube and the sewer system, this tricky construction challenge surprisingly resulted in a building that looks effortless – quite an achievement. Quist was fond of structure and logic: form always had to evolve from function, which in this case naturally led to a triangular construction. Concrete, glass, and steel echo the materials used in the port. And the open interior with its staircases, railings, and aisles also refer to ship construction. The cube by the architect Frank Wintermans was added at a later date.

• Leuvehaven 1

6. Ossip Zadkine
DE VERWOESTE STAD (1953)

In 1978 maakte de Bijenkorf bekend dat zij het was geweest, die in 1953 dit belangrijke oorlogsmonument aan de stad had geschonken. De sokkel kreeg een plaquette. Daarmee vertelde het bedrijf, dat veel joodse werknemers had verloren, dat het net als Rotterdam, door de oorlog in het hart getroffen was. Intussen werd de lege vlakte rond het beeld volgebouwd. De bouwlust versterkte de boodschap ervan: het hart raakte langzaam weer gevuld.

In 1978, department store de Bijenkorf revealed that it had anonymously donated this important war memorial to the city in 1953. The plaque that was subsequently added to the pedestal states that the company, which had lost many of its Jewish employees, had been struck in the heart by the war, just like the city of Rotterdam. In the meantime, the empty space surrounding *The Destroyed City* had filled up with buildings. This zest for construction only emphasized the artwork's message: its heart was slowly but surely filling up again.

• Plein 1940

7. Johannes Pieter Balhuizen (Van den Broek en Bakema) BLAAKROTSEN (1981)

Uit afkeer van de grootschaligheid van de jaren zeventig is dit gebouw met drie clusters expres opgedeeld in gezellige kleinere eenheden. De terrasvormige bouw met woondekken, telt tot tien verdiepingen. Het bevat 150 twee- tot vierkamerappartementen en balkons op het zuiden. Onderin zitten winkels, op de hoeken liften en trappenhuizen. Het is een 'rotspartij' die kan opboksen tegen alle grote bankgebouwen eromheen.

Out of aversion to the large-scale projects of the 1970s, this three-cluster building was divided into cosier, smaller units on purpose. The terrace-shaped construction, with residential decks, counts up to ten floors. It consists of 150 apartments with two to four rooms and south-facing balconies. The ground floor is reserved for shops and there are lifts and staircases on the corners. Its name, Blaakrotsen, translates to 'Blaak rocks' and refers to its ambition to serve as a 'rock mass' that can hold its own against all the large bank buildings surrounding it.

• Blaak 255

8. Lon Pennock THE RIVER (1984)

Over grootschaligheid gaat ook *The River*, met zijn Twin-Tower-silhouet. Een grote stad betekent dat je tussen de wolkenkrabbers omhoog tuurt, naar een stukje lucht. Die grootsteedse sensatie verwerkte Lon Pennock in deze sculptuur: ga ertussen staan en kijk dan naar boven. Bij een herinrichting van de middenbaan in 2014 liet de kunstenaar de zwarte pilasters goud schilderen, zodat het bleef opvallen in de toenemende verkeersdrukte.

With its Twin Tower-silhouette, the artwork *The River* taps into the city's larger-than-life scale too. Being in the big city means staring up from between the skyscrapers to spot a small section of sky. Lon Pennock incorporated this metropolitan sensation in his sculpture: just stand in the middle and look up. When the centre lane was renovated in 2014, the artist had the black columns painted gold so they would continue to stand out amidst increasingly heavy traffic.

• Blaak 229

9. Jan Hoogstad (HWST)
BLAKEBURG (1977)

Dit is brutalisme pur sang: ruw beton met een robuuste, massieve uitstraling. De smalle ramen lijken op schietgaten als van een burcht, maar de verticale lijnen geven de zware bouwmassa's toch een rankheid, en ook de minder stoere bijnaam 'De radiator'. Het is een functionalistisch ontwerp: een zichtbare constructie, steunend op kolommen. Tegenwoordig houden mensen niet van kleine kantoorraampjes en gingen er geluiden voor sloop op.

This is brutalism at its finest: the robust and solid character of rough concrete. The narrow windows resemble embrasures, like the ones you would find in a castle. But these vertical lines also lend this heavy building mass a sense of slenderness, as well as its not-so-tough nickname 'The Radiator'. It is a functionalist design: a visible construction, resting on columns. Today people are no longer fans of small office windows, so there has been talk of demolition.

• Blaak 20

10. Kunst & Vaarwerk
MAQUETTE OUDE MAASBRUGGEN (1987)

In de bouwlustige Post65-tijd veranderde de stad enorm. De oude Willemsbrug uit 1878 verdween en ook de kenmerkende naastgelegen Maasbruggen, omdat het treinverkeer ondergronds ging. Toch kun je die bruggen hier weer even zien dankzij een kunstwerk: kijk door het vizier. Het kille Rotterdam heeft herinneringen en verbeelding nodig, vond kunstenaarstrio Kunst & Vaarwerk, dat je hier een weemoedige blik in het verleden gunt.

During the Post65 building frenzy, the city underwent huge transformations. As railroad traffic was moved underground, the old Willemsbrug ('William Bridge') from 1878 and the adjacent, characteristic Maas bridges were demolished. However, thanks to this artwork these bridges will briefly reappear if you take a peek through the view finder. According to the artists' trio Kunst & Vaarwerk, the bleak city of Rotterdam was in desperate need of remembrance and imagination, which is why they are allowing us this nostalgic glimpse into the past.

• tegenover Boompjes 60

11. Cor Veerling (Gemeentewerken Rotterdam)
WILLEMSBRUG (1981)

De nieuwe Willemsbrug was essentieel voor een goede noord-zuidverbinding. Rotterdam combineerde de stijgende verkeersdrukte met stedelijke vernieuwing: deze symmetrische brug bijvoorbeeld is uniek door zijn constructiehoogte van slechts 1,5 meter (van onderkant brug tot bovenkant wegdek). Ballastblokken van 4000 en 6000 kilo houden het op zijn plek. Het is niet echt een vete, maar ware Willemsbrugfans spuwen op de latere, meer artistieke Erasmusbrug.

The new Willemsbrug was vital in creating a better connection between north and south. Rotterdam combined the increasing traffic intensity with urban innovations. The symmetrical bridge is a unique example of this, with a construction height of only 1.5 metres, from the bottom of the bridge to the top of the road surface. It is kept in place by ballast blocks weighing 4000 and 6000 kilos. Although it cannot actually be called a vendetta, all true Willemsbrug fans detest the later, more artistic Erasmus bridge.

• Willemsbrug

12. Auke de Vries
MAASBEELD (1982)

In de grote bouwprojecten van toen dachten kunstenaars mee over kunst in relatie tot de omgeving. Zo bedacht Auke de Vries de robijnrode kleur van de Willemsbrug, toen hij dit zacht deinende *Maasbeeld* ontwierp. Horizontaal, om niet te concurreren met de verticale vormen van de brug en het Witte Huis. ‘De waslijn’ bestaat uit een ring, doos, wimpel en hangende bal; elementen uit de scheepvaart die dagelijks langskomt.

At the time, artists were asked to participate in major construction projects to help think about art in relation to its surroundings. Auke de Vries, for instance, came up with the idea of painting the Willemsbrug in this shade of ruby red while designing his gently bobbing *Maasbeeld* (Maas sculpture). It is placed horizontally, so as not to compete with the vertical forms of the bridge and the Witte Huis (White House). This ‘washing line’ consists of a ring, box, streamer, and hanging ball, all elements from the shipping trade that passes by on a daily basis.

• Bolwerk

12. Auke de Vries, *Maasbeeld* (1982)

13. John Fähmel
TROPICANA (1988)

Kijk onder de brug door: daar ligt Tropicana. In de jaren tachtig ging Rotterdam inzetten op toerisme en recreatie. Zo'n prominente plek voor een stedelijk subtropisch zwemparadijs, dat was een primeur. Door de transparante gevel lichtte het 's avonds op als een fata morgana. Passanten zagen de luxueuze jacuzzi's, golfslagbaden en een ronddraaiend restaurant. Tegenwoordig zit hier BlueCity, een centrum voor circulaire economie.

If you look underneath the bridge you will see Tropicana. In the 1980s, the city of Rotterdam started to focus more on tourism and leisure activities. Building an urban, subtropical water park in such a prominent location was a first. Due to its transparent façade, at night the building lit up like a mirage. Passers-by would then see the luxury Jacuzzis, wave-generated swimming pools, and revolving restaurant. Today the building is home to BlueCity, a centre promoting circular economy.

• Maasboulevard 100

14. Wim Quist (Architektenburo Quist)
WILLEMSWERF (1988)

In de schaalvergroting van de Post65-periode was dit kantoorpand van NedLloyd een overtreffende trap: 17 kantoorverdiepingen bovenop 5 parkeerlagen. Een strak en helder gebouw van wit betegeld beton, met binnen een open en lichte werkomgeving. Deze minimalistische constructie kreeg één versiering: de glazen 'waterval' tussen de twee bouwdelen. Acteur Jackie Chan zou er spectaculair afglijden voor de actiefilm *Who Am I?* (1998).

Even as part of the upscaling activities of the Post65 era, this NedLloyd office building was a superlative: counting 17 office floors on top of 5 parking levels. The austere and lucid building executed in white, tiled concrete, houses an open and light working environment in its interior. This minimalist construction has a single decorative element: a glass 'waterfall' between the two building components. For the action film *Who Am I?* (1998), Jackie Chan would later slide from it in a spectacular way. Without using security ropes.

• Boompjes 40

15. Piet Blom
SPAANSE HOF (1984)

De Blaaktoren, Kubuswoningen en het Spaanse Hof zijn samen één ontwerp en zijn de merkwaardigste brugconstructie van Rotterdam; de Blaakoverbouwing. Ze zijn een uniek voorbeeld van hoe je een stad kunt verdichten, geïnspireerd door de intimiteit van Italiaanse en Spaanse steden. In de beschutte pleintjes en stegen van het Spaanse Hof ben je ver weg van de verkeersdrukte en open ruimtes van de toch zo nabije binnenstad.

The Blaak Tower, Cube Houses, and Spanish Courtyard combined make up a single design: the 'Blaakoverbouwing', one of Rotterdam's most peculiar bridge constructions. Inspired by the intimacy of Italian and Spanish cities, the project is a unique example of how the city's building density can be increased. In the sheltered squares and alleys of Spaanse Hof, you feel far removed from the heavy traffic and open spaces of the ever so near inner city.

• Spaansekade 100

16. Piet Blom
KUBUSWONINGEN en BLAAKTOREN (1984)

De meest markante onderdelen van Bloms plan zijn de Blaaktoren ('Het potlood') en de 38 Kubuswoningen waar geen IKEA-kast normaal past. 'Puur kermis', kopte een krant. Wandel door dit Blaakse Bos, waar de gedraaide kubussen als bomen fungeren. De toren past erbij dankzij de zeshoekige plattegrond en taps toelopende punt. Structuralisme heet deze aanpak van speelsheid en menselijke schaal, waar woningen met bedrijfjes zijn gecombineerd voor een levendige buurt.

The most striking components of Blom's plan are the Blaak Tower (a.k.a. 'The Pencil) and the 38 Cube Houses that will not fit anything that comes out of an IKEA flat pack. One newspaper called it 'An absolute fun-fair'. Take a stroll through this 'forest of Blaak', with trees in the shape of tilted cubes. The tower is a perfect fit thanks to its hexagonal floor plan and tapering pointed roof. Structuralism is the name of this playful approach to building on a human scale, where housing is combined with small retail businesses to create a lively neighbourhood.

• Overblaak 70 / Kolk 90

17. Harry Reijnders (Bureau Bouwmeester NS)
TREINSTATION ROTTERDAM BLAAK (1993)

Deze klep of ufo van 35 meter doorsnee, of ‘Putdeksel’, was een enorm moderne ‘high tech’ constructie. Het dient als bovengrondse markering van het ondergrondse station, waar treinen en metro samenkomen. Dit verving het bovengrondse 19e-eeuwse luchtspoor, dat de toenemende verkeersstromen niet meer aankon. Ondergronds heeft één van de metroperrons een wand met ruim honderd meter grafische kunst: een ritmisch baksteenpatroon (1980) van Koosje Wagenaar.

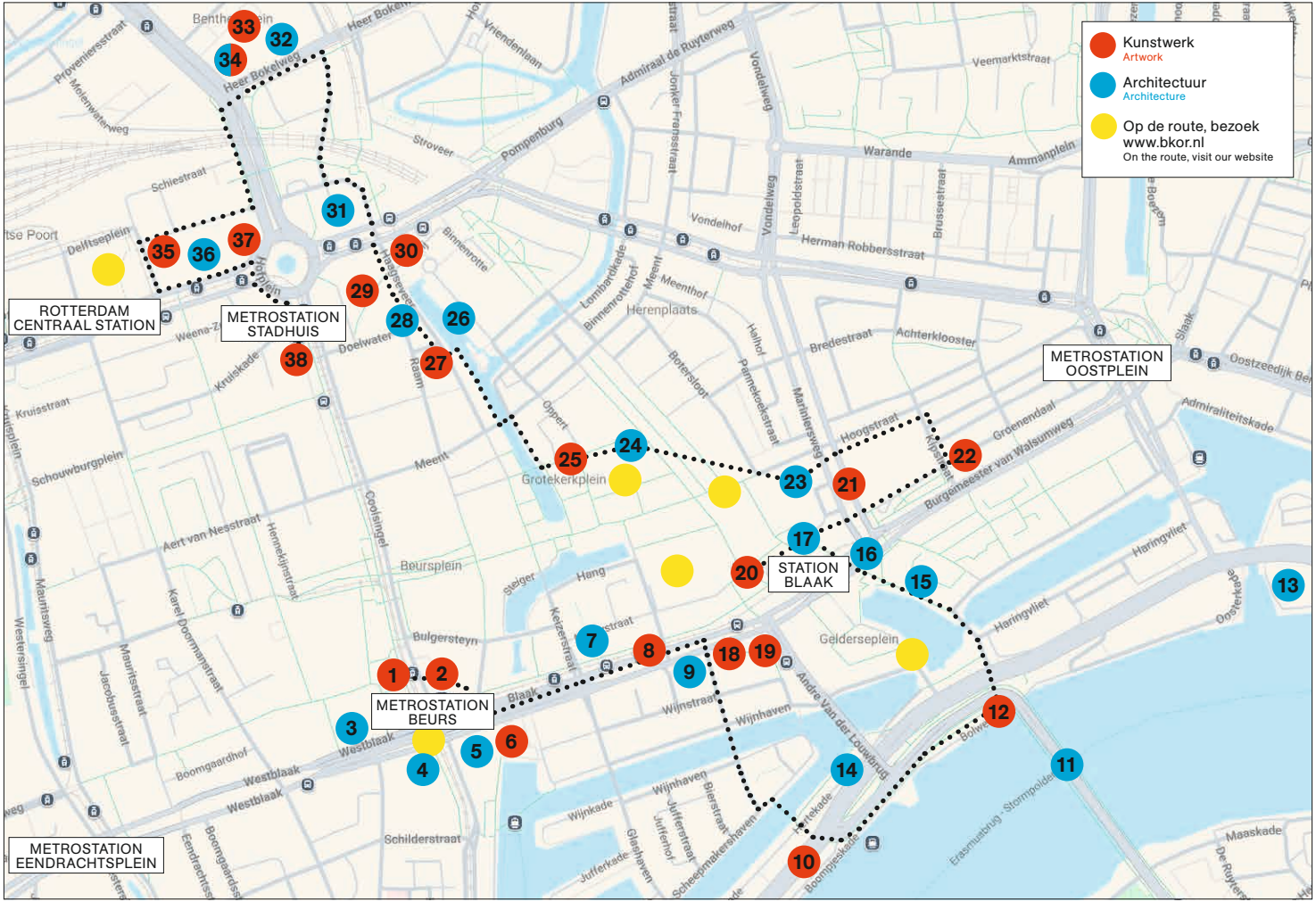
This 35-metre-diameter ‘valve’, or ‘UFO’, a.k.a. ‘Manhole Cover’, is a gigantic, modern, high-tech construction. It serves as an aboveground marker of the underground station, where trains and metro lines converge. It replaced the aboveground, 19th-century elevated railway, which could no longer handle the intensified traffic. Belowground, one of the metro platforms has a wall covered in over a hundred metres of graphic art: a rhythmical brick pattern (1980) by Koosje Wagenaar.

18. Toni Burgering
ALLES VAN WAARDE IS WEERLOOS (1978)

De Post65-periode was de tijd dat kunstenaars, zoals Toni Burgering, moderne materialen tot kunst verhieven. Bijvoorbeeld neon, van de lichtreclames. Zo lichten ’s avonds vijf woorden op vanaf de dakrand van Nieuw Rotterdam, een inmiddels alweer gerestaureerd kantoorpand uit 1977. Deze dichtregel van Lucebert gaat om het koesteren van de belangrijke dingen in het leven. Of, sloegen de woorden ook op de verzekeringsmaatschappij in het kantoor?

The Post65 era was a time when artists like Toni Burgering elevated modern materials to art, for instance neon, originally used for advertising signs. Every night these five words light up from the window ledge of Nieuw Rotterdam, an office building from 1977 that has since been restored. Translating as ‘Everything of value is defenceless’, this verse by Lucebert is all about cherishing the important things in life. Or might these words also have something to do with the insurance company located in the building?

Kunstwerk
Artwork
Architectuur
Architecture
Op de route, bezoek www.bkor.nl
On the route, visit our website
ROTTERDAM CENTRAAL STATION
METROSTATION STADHUIS
METROSTATION OOSTPLEIN
STATION BLAAK
METROSTATION BEURS
METROSTATION EENDRACHTSPLEIN
Grotekerkplein
Beursplein
Gelderseplein
Herenplaats
Delftseplein
Schiestraat
Heer Bokelweg
Provenierstraat
Molenwaterweg
Stroveer
Pompenburg
Admiraal de Ruyterweg
Vondelweg
Vondelhof
Leopoldstraat
Brussestraat
Veemarktstraat
Warande
Ammanplein
Herman Robbersstraat
Vriendenlaan
Jonker Fransstraat
Binnenrotte
Lombardkade
Meent
Meenthof
Bredestraat
Achterklooster
Hellhof
Pannekoekstraat
Botersloot
Mariniersweg
Hoogstraat
Groenendaal
Burgemeester van Walsumweg
Admiraliteitskade
Oostzeedijk
Slaak
Kruisstraat
Schouwburgplein
Aert van Nesstraat
Henriëttenstraat
Coolsingel
Karel Doormanstraat
Mauritsweg
Mauritsstraat
Jacobusstraat
Westersingel
Hang
Steiger
Bulgersteyn
Keizerstraat
Blaak
Wijnstraat
Wijnhaven
Andre Van der Louwlaan
Haringvliet
Onsterfdekade
Westblaak
Boomgaardhof
Schilderstraat
Eendrachtsstraat
Wijnkade
Jufferkade
Glashaven
Jufferhof
Jufferstraat
Bierstraat
Scheepmakershaven
Boompjeskade
Erasmusbrug - Stormpolder
Maaskade
De Ruyterkade
Weena-Zuid
Kruiskade
Doelwater
Raam
Binnenrotte
Oppert
Meent
Bolwerk

19. Jan van Munster
ZONDER TITEL (1985)

Voor Jan van Munster betekende lichtkunst het scheppen van energielijnen, voor in tentoonstellingen of buiten. Ze lijken zelfstandige composities in de ruimte, tegelijk benadrukken ze de gebouwde omgeving: zo krijgen ze, abstract en wel, een stedenbouwkundige betekenis. Zoals deze energieflits die, als balk of pijl, de gevel van de kunstacademie letterlijk doorboort.

According to Jan van Munster, the light art he made for exhibitions and outdoor spaces was all about creating energy lines. They appear to be autonomous compositions in space, but at the same time emphasize the built environment. In all their abstract glory, their urban setting thus gives them architectural meaning. For instance this flash of energy that, like a beam or arrow, literally pierces through the façade of the art academy.

• Blaak 10

20. De Artoonisten
ODE AAN MARTEN TOONDER (2002)

Tot 1986 verscheen de Bommelsaga van Marten Toonder, over Ollie B. Bommel en Tom Poes, dagelijks in kranten. In 1977 werd de 10.000e Bommelstrip gevierd in de Erasmus Universiteit met oraties zoals ‘Heer Bommel als theoretisch econoom’ en een tentoonstelling in Museum Boijmans. De statige obelisk, met standbeelden van Bommels stripgenoten, betaamt de pijprokende ‘heer van stand’ Bommel. Deze was destijds een herkenbare karikatuur van burgermannen.

Until 1986, Marten Toonder’s stories about Ollie B. Bommel (Oliver B. Bumble) and Tom Poes (Tom Puss) daily appeared in Dutch newspapers. In 1977 the 10,000th Bommel cartoon was celebrated at Erasmus University with lectures like ‘Sir Bumble as a theoretic economist’ and an exhibition at Museum Boijmans. This stately obelisk, featuring statues of Bumble’s fellow cartoon figures, is very befitting of the pipe-smoking ‘lord of standing’. At the time, Bumble was a universally recognizable caricature of a bourgeois man.

• Verlengde Nieuwstraat 1

21. Woody van Amen
TAXAT (2004)

Dit beeld is de apotheose van de popart waar Woody van Amen mee begon in de jaren zestig. In Amerika raakte hij geïnteresseerd in beeldcultuur, logo's en symbolen die hij zelf ging maken: het dubbelkruis zag hij in 1976 als textielpatroon in een taxi in Singapore. Hij maakte tientallen van deze 'taxats'. Hier in de openbare ruimte staat het symbool voor artistieke vrijheid.

This sculpture can be seen as the apotheosis of the pop art Woody van Amen started to create in the 1960s. In America he became interested in visual culture, and decided to start incorporating logos and symbols in his work. This double cross, for instance, was part of a textile pattern he spotted in a Singapore taxi in 1976. He since created dozens of these 'taxats'. Here, in the public space, it is meant as a symbol of artistic freedom.

• Marniersweg 321

22. Geert van de Camp
LOF DER ZOTHEID (1989)

Deze sculptuur is gebaseerd op het klassieke ruiterstandbeeld. Alleen koos Van de Camp geen paard maar een ezel, als symbool van domheid. Die abstraheerde hij tot deze oranje bol met golven en gek kraantje - duidelijk zotheid. Zo heeft het sokkelbeeld monumentaliteit én lichtheid: een ode aan Erasmus die de 'Lof der Zotheid' schreef. Tegelijk past het bij de behoefte aan humor en relativering van de Post65-tijd.

In Praise of Folly is based on the classical equestrian statue. However, instead of a horse, Van de Camp chose to depict a donkey, a symbol of stupidity. He subsequently turned it into an abstract shape, which resulted in this orange sphere with waves and a silly little tap — a folly if ever there was one. In this way the pedestalled statue exudes both monumentality and light-heartedness: a fitting homage to Erasmus, the author of 'In Praise of Folly'. At the same time the work is in keeping with the need for humour and putting things into perspective in the Post65 era.

• Burgemeester van Walsumweg 528

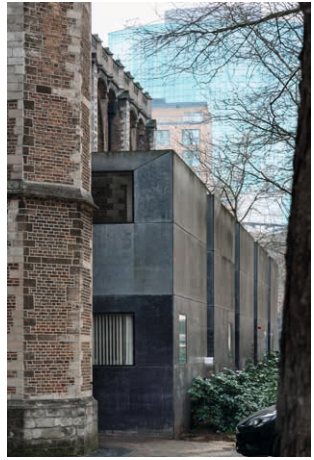

23. Jaap Bakema en Hans Boot (Van den Broek & Bakema)
CENTRALE BIBLIOTHEEK (1983)

Dit is de eerste bibliotheek die een prominente rol kreeg in een stedenbouwkundige ontwikkeling, om de binnenstad te verlevendigen. Als grootste openbare bibliotheek van West-Europa, trok het ruim 2 miljoen bezoekers per jaar. Door de grote gele buizen (bijnaam 'de Stofzuiger) is het wel vergeleken met het Centre Pompidou in Parijs. De komende jaren ondergaat deze publieksmagneet een transformatie, conform de oorspronkelijke ontwerpgedachten.

Meant to revive the inner city, this was the very first library to play a prominent role in urban development plans. As the largest public library in Western Europe, it attracted over 2 million visitors a year. Due to the large yellow tubes (inspiring the nickname 'The Vacuum Cleaner') the building is sometimes compared to the Centre Pompidou in Paris. Over the coming years this popular venue will be undergoing a transformation, in accordance with the original design concept.

• Hoogstraat 110

24. Wim Quist (Architektenburo Quist)
UITBREIDING LAURENSKERK (1981)

Hoe ontwerp je een passende uitbouw van een weelderig gotische kerk? Met vijf zwarte kubussen, besloot Wim Quist. Deze kisten van Quist oogstten kritiek: moesten ze echt zo bruut met de kerk contrasteren? Ja, vond hij: juist zo werd de oude kerk goed verbonden met de zoveel modernere stad. Tegenwoordig worden ze wel gewaardeerd. Niet elk aspect is een contrast: de maten volgen de kerktraveeën.

How does one design a suitable extension for an opulent Gothic church? By using five black cubes, Wim Quist decided. Quist's boxes garnered criticism: Was it absolutely necessary for them to contrast so harshly with the church? The architect believed it was. According to him this was the best way to connect the old church with the extremely modern city. Today the cubes are finally appreciated. Not all aspects are contrasting: the dimensions follow those of the bays in the church.

• Grotekerkplein 25

23. Centrale bibliotheek (1983), **16.** Blaaktoren en Kubuswoningen (1984),
17. Treinstation Rotterdam Blaak (1993)

25. Hendrick de Keyser
ERASMUS (1622)

In 1969 werd de 500e geboortedag van Erasmus gevierd met een tentoonstelling, optredens, marktfeest en meerdere congressen. Want: Erasmus moest meer gaan leven onder de bevolking, er groeide een verlangen naar historisch besef. De originele sokkel (de oudste van Nederland) werd ter bescherming opgeborgen, *Erasmus* (Nederlands oudste standbeeld) staat op een kopie. Kies hiervandaan de onderdoorpaadjes, een stedelijke intimiteit die ook een Post65-ideaal was.

In 1969, the 500th birthday of Erasmus was celebrated with an exhibition, performances, market festivities, and multiple conferences. In the context of a growing need for historical awareness, it was thought Erasmus's ideas had to be promoted among the population. The original pedestal (the oldest in the Netherlands) was stored away for protection. *Erasmus* (the oldest statue in the Netherlands) is thus standing on a copy. From here, select the small underpass alleyways that provide a sense of urban intimacy, another ideal of the Post65 era.

• Grotekerkplein 5

26. Jan Hoogstad, Aat van Tilburg (HWST)
TERRASWONINGEN HAAGSEVEER (1979)

Dit wooncomplex rond een rustig parkje was een nieuwe manier van bouwen: een experiment voor knusheid, waarbij veel woningen gestapeld werden zonder dat het weer een flatgebouw opleverde. De terrasvormige aanleg, fijn aan het water gesitueerd, oogt speels en dynamisch door de hoogteverschillen van de zes lagen. Dit dorpje in de stad is opnieuw een voorbeeld van hoe Rotterdam innovatief op woondichtheid inzette.

This residential complex surrounding a quiet little park fit into a new way of building: an experiment to realize a sense of cosiness, involving stacking multiple homes on top of each other without the whole thing resulting in yet another apartment building. Pleasantly situated on the water, with its terraced layout, and differences in height across six different levels, the complex looks playful and dynamic. This little village in the city is yet another example of how Rotterdam applied innovative solutions to realizing residential density.

• Noordmolenwerf 85

27. Mathieu Ficheroux
LOUIS DAVIDSMONUMENT (1983)

Cabaretier en muzikant Louis Davids vertolkte levensliederen op ontroerende wijze. Dit popart-achtige monument markeert ongeveer de locatie waar hij in 1883 geboren werd. Deze Zandstraatbuurt is later, tijdens het bombardement in 1940, verwoest. De breuk in de plaat verwijst naar de verwoesting, en naar de melancholie van Davids' liedjes over het drama in gewone levens. Bovendien breken zulke 78-toeren-platen in het echt ook altijd.

Among other things, revue artist and singer Louis Davids had a touching way of interpreting songs about everyday life. This pop-art-esque monument roughly marks the location where he was born in 1883. This neighbourhood, Zandstraatbuurt, was later destroyed during the 1940 bombing. The record is cracked, thereby not only referring to this destruction, but also to Davids' melancholy songs about the drama in ordinary lives. Besides, in real life these phonograph records also have a tendency to break.

• Zandstraat 348

28. Maarten Struijs (Gemeentewerken Rotterdam)
POLITIEBUREAU HAAGSEVEER (1993)

Tijdens de Post65-periode kwam het postmodernisme op, een vaak swingend kleurige stroming waar deze uitbouw aan doet denken. Het politiebureau van architect Van der Steur had de oorlog overleefd en gemeentearchitect Struijs wilde de markante oudbouw eer aandoen met een opvallende schil erover-heen. De V-vorm met knalkleurige tegeltjes is strategisch naar de Coolsingel toe gericht. Een gedurfd ontwerp dat (ondanks de bijnaam 'Zwembad') toch respect afdwingt.

The Post65 period coincided with the advent of postmodernism, a 'swinging' and often colourful art movement this extension is reminiscent of. The police station designed by the architect Van der Steur had survived the war. Municipal architect Struijs wanted to pay tribute to this characteristic old building by adding a striking outer shell. The V-shape with vibrantly coloured tiles is strategically oriented towards Coolsingel. A bold design that commands respect, despite its nickname: 'The Swimming Pool'.

• Doelwater 5

29. Günther Förg
TOR UND STELE (1994)

In dit tweedelige kunstwerk zitten elementen van zowel minimal art als omgevingskunst, twee bewegingen uit de Post65-periode. Het kunstwerk hoort bij het politiebureau en maakt van de ontstane binnenruimte een corridor. Förg definieerde die met een klassieke obelisk en een heuse triomfboog, maar dan strak modern – een beetje als parodie op traditionele bombast in oude steden. Ook omdat dit pleintje zelf duidelijk geen pompeuze hoofdas is.

This two-part sculpture contains elements of both minimal art and land art, two movement coinciding with the Post65 era. The artwork is part of the police station and turn the created interior space into a corridor. Förg defined it with the help of a classical obelisk and an actual, although austere and modern, triumphal arch. It is more or less a parody on the traditional pomp and circumstance of old cities. Especially since this little square is obviously not a pompous thoroughfare.

• Doelstraat 253

30. Cor Kraat
NIEUWE DELFTSE POORT (1995)

In 1990 bestond Rotterdam 650 jaar en kunstenaar Cor Kraat wilde de vroegere stadspoort die hier stond, weer tot leven wekken. De stad kon wel wat historisch besef gebruiken. Het werd een soort driedimensionale viltstift-tekening, uitgevoerd in havenstaal. De gemeente vond het een goed plan maar oranje, dat kon niet. Kraat liet in de jaren erna stiekem bij elke verfbeurt de bronstint iets meer oranje kleuren – ongemerkt, zonder protesten.

In 1990, the city of Rotterdam celebrated its 650th anniversary. For this occasion, the artist Cor Kraat wanted to revive the city gate that used to stand in this location. After all, the city could do with some more historical awareness. He realized some sort of three-dimensional felt-tip pen drawing, executed in steel used in the port. Although agreeing to the plan, the municipality did not go along with Kraat's proposal to paint it orange. In the following years, however, with each new paint job, he had the original bronze colour painted a bit more orange — unnoticed, and without protests.

• Haagseveer 7

31. **Piet Zanstra** (ZZDP Architecten)
HOFPOORT/SHELLGEBOUW II (1976)

De Hofpoort was met zijn 26 verdiepingen in 1976 duidelijk het hoogste kantoorgebouw van het moderne Rotterdam. De ruw betonnen gevelplaten geven het brutalistische gebouw een stevige en zakelijke uitstraling. Maar, deze Shelltoren oogstte ook kritiek, als 'erectie van het oliekapitaal', wat leidde tot een tijdelijk verbod op hoogbouw. Het Shell-logo is vervangen door een gouden bol, *De parel* (2001) van Marc Ruygrok.

With its 26 floors, the Hofpoort building was indisputably the highest office building in the modern city of Rotterdam in 1976. The rough concrete façade slabs lend the brutalist building a sturdy and businesslike appearance. Described as 'erection of the oil industry', however, this tower owned by Shell also garnered criticism and resulted in a temporary ban on the construction of high-rise buildings. The Shell logo has been replaced by a golden orb: *The Pearl* (2001) by Marc Ruygrok.

• Hofplein 20

32. **Huig Maaskant** (Maaskant, Van Dommelen, Kroos en Senf)
TECHNIKON COMPLEX (1970)

Bij een opleidingsinstituut voor technologie, de Technische Hogeschool Rotterdam, hoorde uiteraard een modern gebouwencomplex. Architect Maaskant pionierde hierin met modern beton, glas, staal en: 8 miljoen witte mozaïektegeltjes. De functionele gebouwen samen pasten in een visie om Rotterdam als industriële en technologische hub op de kaart te zetten, een stad met grootschalige stedelijke vernieuwing.

The Technische Hogeschool Rotterdam (Rotterdam Technical University), an educational institute for technology, obviously needed to be housed in a modern building complex. The architect Maaskant created it with pioneering materials: modern concrete, glass, steel, and… 8 million small white mosaic tiles. Together the university's functional buildings fit into a vision of putting Rotterdam on the map as an industrial and technological hub, a city with metropolitan urban innovations.

• Benthemstraat 13

33. Karel Appel
ZONDER TITEL (1970)

Karel Appel was al best beroemd toen architect Maaskant hem uitnodigde. Scholen vielen onder de percentageregeling: een subsidie waarbij ongeveer een procent van de bouwsom aan kunst werd besteed. Toch was Appels ontwerp voor gebrandschilderd glas te duur. Het werd glas-in-beton met als voordeel: veel moderner. Sculpturaal golft het kleurige glas in het betonskelet, een abstractie met ogen van dieren of mensen.

Karel Appel was already quite famous when architect Maaskant commissioned him to make an artwork. Schools were part of the Dutch 'percent for art' policy, a subsidy programme that involved spending about one percent of the building costs on art. Nevertheless, Appel's design for a stained glass piece was too expensive. Eventually it became an artwork made from glass and concrete, which came with the advantage that is was much more modern. Sculpturally, the colourful glass undulates in the concrete framework, an abstraction featuring the eyes of animals or humans.

• Benthemstraat 13

34. Huig Maaskant, AKRAGON (1970)
34. Margot Zanstra, ZONDER TITEL (1971)

De bij het Technikon horende sporttoren 'Akragon' heeft door zijn kolomvrije overspanning een kenmerkend silhouet. Een opvallend silhouet heeft ook de schijnbaar wankele constructie van Margot Zanstra. Zij ontwierp veel grote abstracte beelden, wiskundig systemisch opgebouwd à la De Stijl. Aannemingsbedrijf Dura schonk het ritmisch uitziende kunstwerk en noemde het één van de 'duurste stukken beton' die het ooit had laten gieten.

Part of the Technikon complex, the sports tower 'Akragon' has a characteristic silhouette due to its column-free span. The seemingly unstable construction by Margot Zanstra has a similar striking silhouette. She designed many large-scale abstract sculptures, mathematically and systematically constructed à la De Stijl. Contractor Dura donated this artwork with its rhythmic appearance, calling it 'one of the most expensive pieces of concrete' it had ever commissioned to cast.

• Heer Benthemplein 10 / Bokelweg 260

35. Kunst & Vaarwerk
RODE BMW (1987)

Net naast het Weena, annex de Post65-boulevard, krijgt het grootkapitaal hier een surreële kant. Vooral kinderen schrikken nog wel eens: o nee, er valt een auto! Maar gelukkig, het is kunst. Kunst & Vaarwerk voorzag de stad van kleur en humor zoals een BMW die door al die spiegelend glanzende strakheid heen steekt. Een popart-knipoog naar de commercie van al die bedrijvigheid.

Just off Weena, a.k.a. Post65 boulevard, big finance is given a surrealist twist. Especially children tend to be shocked: Oh no, that car is falling down! Fortunately, this is art. Kunst & Vaarwerk provided the city with colour and humour, like this BMW piercing right through all that shiny, mirroring austerity. A knowing pop-art wink to the commercial side of industriousness.

36. Henk Klunder (Klunder Architecten)
WEENAHUIS (1987)

Heel het Weena is een Amerikaans geïnspireerde grootstedelijke boulevard met hoogbouw. Weinig woningen, veel kantoren, zoals het spiegelende Weenahuis. ‘Een minimal art-vorm, gevat in een glazen huls met een verrassende uitsnede,’ kopte Het Vrije Volk. Het was het eerste kantoorpand dat bovenop de metrotunnel werd gebouwd – op een 40 meter lange constructie ter overbrugging.

In its entirety, Weena is an American-inspired, metropolitan boulevard with high-rise buildings. There are only a few homes, but a great many office buildings, including the mirroring Weenahuis. ‘A minimal art shape, captured in a glass container with a surprising cut-out,’ read a headline in newspaper Het Vrije Volk. It was the first office building to be built above the metro tunnel, on top of a 40-meter-long bridge construction.

37. Willem de Kooning, STANDING FIGURE / SEATED WOMAN / RECLINING FIGURE (1969)

Zoals popart de strengheid van de stad doorbreekt, doen de abstracte expressionistische beelden van Willem de Kooning dat ook. De Amerikaanse star-artist was geboren in het Oude Noorden. Net als zijn schilderijen zijn ook deze bronsplastieken elk één brok energie. Het zijn uitvergrotingen van in klei geboetseerde vrouwfiguren, soms met extra ledematen, voor extra expressie. Wegens verbouwing van het Hofplein zijn de beelden tot eind 2026 in depot.

The abstract-expressionist sculptures by Willem de Kooning serve a similar purpose as the pop artwork piercing through the city's austerity. The American artist-superstar was born in the Oude Noorden neighbourhood of Rotterdam. Just like his paintings, these bronze sculptures are big lumps of energy. They are enlarged copies of women's figures modelled in clay, some of them with added limbs, for added expression. Due to renovations of Hofplein, the sculptures will be held in storage until the end of 2026.

• Weena 105-111

38. Bouke Ylstra ZONDER TITEL (1966)

Kunst voor een metrostation: dat moest passen bij alle snelheid van de grote stad, vond Bouke Ylstra en kwam na honderd schetsen tot dit dynamische ontwerp. Wie goed kijkt, ziet een gedetailleerd panorama: twee stadshelften aan weerszijden van de rivier, met de tunnel, bruggen en metro, en elkaar aanrakende energiecircuits. De lijnen heeft Ylstra in een keihard wit marmerbeton weggebikt, zwart opgevuld en alles glanzend gepolijst.

According to Bouke Ylstra, metro station art had to tie in with the velocity of the big city. After making a hundred sketches, this philosophy led to this dynamic design. Those who look closely will see a detailed panorama: two halves of the city on both sides of the river, with the tunnel, bridges, and metro, and intersecting energy circuits. Ylstra chipped away the lines from the rock-hard white terrazzo material. He then filled them up with black, and polished the whole thing until shiny.

• hal metrostation Stadhuis, westzijde

BKOR & SIR

De beeldencollectie van Rotterdam begon met het Erasmusbeeld in 1622 en telt intussen vele honderden kunstwerken. Het hoge niveau daarvan en de prachtige staat waar ze in verkeren, zijn vooral te danken aan twee programma's van CBK Rotterdam: BKOR (Beeldende Kunst & Openbare Ruimte) en SIR (Sculpture International Rotterdam). Zij beheren samen de Rotterdamse beeldencollectie en een bijbehorend kennis- en documentatiecentrum.

BKOR & SIR

The city of Rotterdam's sculpture collection started in 1622 with the Erasmus sculpture. Today it consists of hundreds of artworks. The collection consists of high-quality artworks that are in wonderful condition. This is mainly due to two CBK Rotterdam programmes: BKOR (Beeldende Kunst & Openbare Ruimte / Visual Art & Public Space) and SIR (Sculpture International Rotterdam). Together they are in charge of Rotterdam's sculpture collection and the accompanying knowledge and documentation centre.

Bureau Monumenten en Cultuurhistorie (Gemeente Rotterdam)

Rotterdam is een unieke stad, gevormd door eeuwen van groei en verandering. Bureau Monumenten en Cultuurhistorie waakt over het gebouwde en aangelegde erfgoed dat deze stad haar karakter geeft. Door monumenten aan te wijzen en cultuurhistorisch onderzoek te doen, houden zij Rotterdams verleden levend en zorgen ze voor het behoud ervan voor de toekomst. De adviseurs zijn nauw betrokken bij restauraties, herbestemmingen en transformaties.

Bureau for Monuments and Cultural History (City of Rotterdam)

Rotterdam is a unique city that has been shaped by centuries of growth and change. Bureau for Monuments and Cultural History watches over the built and constructed heritage that gives this city its specific character. By designating monuments and conducting cultural-historical research, they are keeping Rotterdam's past alive and making sure it can be preserved for the future. The advisors are closely involved in restorations, renovations, and transformations.

CBK R'DAM ART OFFICE

SCULPTURE INTERNATIONAL ROTTERDAM

BKOR

COLOFON / COLOPHON
BKOR en SIR zijn programma's van CBK Rotterdam
BKOR and SIR are programmes of CBK Rotterdam

Ontwerp / Design: **75B**
Tekst / Text: **Sandra Smets**
Vertaling / Translation: **Marie Louise Schoondergang**
Samenstelling & redactie / Production & editing:
Nienke Post, Fenny Ramp, Rabia Demirel
Fotografie / Photography: **Jannes Linders**
Behalve / Except: **Otto Snoek: 9, 12 klein, 20, 21, 29**
BKOR archief: 11 / Max Dereta: 18

In samenwerking met / In collaboration with: **Gemeente Rotterdam**

© 2025 CBK R'DAM

Met meer dan duizend kunstwerken in de openbare ruimte heeft Rotterdam een unieke kunstcollectie, die 24 uur per dag toegankelijk is. Ontdek met onze verschillende kunstroutes de grote diversiteit aan beelden in de stad én bijbehorende verhalen. Deze route voert, via tussendoorweggetjes door het centrum, langs 20 kunstwerken en 19 bouwwerken die grotendeels uit de Post65-periode (1965-1990) stammen. De route is tot stand gekomen in samenwerking met Bureau Monumenten en Cultuurhistorie (Gemeente Rotterdam).

With over a thousand artworks in the public space, Rotterdam boasts a unique art collection which is open to the public 24 hours a day. With our various art routes you can discover the great diversity of sculptures in the city and the stories that go with them. By way of shortcuts and small alleyways through the city centre, this route takes you past 20 artworks and 19 buildings, most of them dating back to the Post65 era (1965-1990). This route was realized in collaboration with Bureau for Monuments and Cultural History (City of Rotterdam).

bkor.nl – sculptureinternationalrotterdam.nl
rotterdam.nl/monumenten